

УДК 37.018:355.231(477)(09)

І. В. Тичина,
викладач

(Житомирський військовий інститут Державного університету телекомунікацій)
irene8383@mail.ru

ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ В УКРАЇНІ У 20-40 РОКАХ ХХ СТОРІЧЧЯ

Розглянуто історіографічні джерела проблеми підготовки військових фахівців в Україні у 20-40 роках ХХ сторіччя, здійснено відповідний аналіз вказаних джерел. На підставі аналізу історіографічних джерел зроблено низку висновків, проведено періодизацію існуючих досліджень, визначено основні риси і тенденції кожного з хронологічних етапів історіографії. Обґрунтовано висновок про необхідність подальшого дослідження проблематики у зв'язку з її недостатнім вивченням у наукових колах.

Ключові слова: історіографія, військові навчальні заклади, РСЧА, УРСР, міжвоєнний період, військові фахівці.

Постановка проблеми дослідження. Для України ХХ сторіччя стало віком трагедій та страждань, адже внаслідок Голодомору та геноциду, що їх проводили окупанти, внаслідок світових війн та революцій, чії фронти прокотилися по Україні, українці зазнали колосальних втрат. Друга світова війна є однією із найважливіших подій у сучасній історії України ХХ сторіччя. На даний час у колах як вітчизняних, так іноземних істориків не вщухають наукові суперечки щодо з'ясування причин серйозних поразок Робочої Селянської Червоної Армії (РСЧА) на першому році війни, а в якості однієї із головних причин поразок 1941 року вказується низький якісний рівень підготовки Збройних сил, в тому числі військових фахівців. Помилки і прорахунки державних і військових органів у питаннях підготовки військових фахівців у 1920-40-х роках займають важливе місце у розумінні даної проблеми, адже рівень професійної підготовки військових фахівців завжди є вирішальним фактором у війні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Радянськими, українськими та російськими дослідниками та авторами опубліковано низку праць, що описують багатосторонній процес підготовки військових фахівців у передвоєнні десятиліття:

- з історії та теорії загальної та військової дидактики – Й. Сталін, К. Ворошилов, С. Глуховський, Д. Воропаєв, А. Іовлев;
- з військової історії – В. Конюховський, О. Крушельницький, Д. Піха, М. Молодцигін, В. Гриневич, О. Бондарь, В. Бережанський, В. Бринцев, О. Кузьмук;
- з історії та теорії військової освіти – М. Нецадим, Л. Гриневич, І. Криленко, І. Бондаренко;
- з підготовки офіцерських кадрів у вищій військовій школі, включаючи військово-педагогічну підготовку – М. Александер, О. Камєнєв, М. Цепін, М. Мельтюхов.

Мета статті. Для того, щоб здійснити більш повний аналіз існуючих досліджень за визначеною проблематикою необхідно провести їх періодизацію, визначити основні риси і тенденції кожного з хронологічних етапів історіографії. При цьому варто взяти до уваги, що саме "український період" історіографії теми дослідження бере свій початок з 1991 року, до цього історіографія не мала чітко окреслених меж у рамках адміністративних одиниць – республік, а існувала в загальному масштабі Радянського Союзу. Це пояснюється тим, що проблематика підготовки військових фахівців в Україні (УРСР) протягом періоду з 1920-х по 1990-ті роки фактично не вивчалась, а лише під час досліджень загально-радянських питань військової педагогіки чи історії, іноді використовувались статистичні відомості щодо навчальних закладів Українського (з 1935 року – Київського та Харківського) військового округу.

Виклад основного матеріалу. Перший період бере свій початок з моменту появи досліджень у даній галузі в 1920-х роках і тривав аж до середини 1950-х років, коли після 20-го з'їзду Комуністичної партії Радянського Союзу (КПРС) з'явилась можливість звільнити історичну науку від негативних догм сталінської епохи.

Протягом даного довоєнного етапу історіографії підготовка військових фахівців оцінювалася виключно з позитивної сторони. Розгляд питання підготовки військових фахівців для РСЧА знайшов своє відображення подекуди у статтях періодичної преси, але основним джерелом були методичні посібники Головного управління військових учбових закладів (ГУВУЗ) РСЧА та матеріали з'їздів, конференцій військових навчальних закладів (ВНЗ) СРСР 1920-х років. У них у досить лаконічній формі розкривались джерела комплектування військових фахівців та методики їх професійної підготовки, планувались подальші заходи по розвитку теорії та практики навчання та виховання військовослужбовців [1].

Що стосується суто українських ВНЗ та їх певних особливостей – історіографічним джерелом даного періоду є літературні видання по узагальненню навчальної роботи викладачів, курсантів вказаних ВНЗ:

Київської школи командирів ім. С. С. Каменєва, Київської піхотної школи ім. Робочих Червоного Замоскворіччя, Харківської школи червоних старшин [2]. Саме ці праці, з точки зору історіографії, можна вважати першими "суто національними" публікаціями щодо досліджуваної тематики.

Важливого значення в історіографії підготовки військових фахівців в Україні досліджуваного періоду набули джерела військово-педагогічної та періодичної преси. До їх переліку належать такі видання: "Червоний офіцер", "До нової армії", "Військове знання", "Червона Армія та школа", "Військова справа", "Військовий вісник" та інші. У вказаних галузевих засобах масової інформації публікувались перші наукові напрацювання, а також статті щодо організації підготовки фахівців у ВНЗ, методики військової освіти, навчальних планів та програм, побутових проблем, що стосувались функціонування військових шкіл [3].

У середині 1930-х років, у зв'язку з наростаючою загрозою війни, армія перейшла з територіального на кадровий принцип комплектування. В цей час вищевказані з'їзди та конференції військових навчальних закладів по обміну педагогічним досвідом припинились, настали часи чіткого виконання вказівок "зверху", які тривали до середини 1950-х років. Популярності в галузі військової освіти та підготовки військових фахівців набули "науково-публіцистичні праці" державних та військових очільників СРСР: М. Фрунзе, К. Ворошилова, М. Тухачевського. Роботи публікувались окремими брошурами, збірками статей та творів [4]. Також не можна не звернути увагу на порівняно новий вид друкованих праць вказаного періоду – офіційні виступи перших державних та військових діячів СРСР – Й. Сталіна та К. Ворошилова зокрема, які публікувались надзвичай великими накладками та фактично носили рекомендаційний характер для військових освітян [5]. Наукова їх цінність на жаль мізерна, адже питання виховання та підготовки військових фахівців у вказаних джерелах зводяться виключно до ідеалізації КПРС та її лідерів, а також прославленні "справи Леніна-Сталіна".

Водночас на початку 1940-х років з'являється незначна кількість публіцистичних і науково-популярних статей і брошур, що стосувались питань військового будівництва, в яких, певною мірою описується проблематика підготовки кадрів командного складу. Наприклад, у брошурі С. Глуховського "Роль та завдання масових оборонних організацій у зміцненні обороноздатності Радянського Союзу" [6] викладено основні завдання ДССААФ (ОСОАВІАХІМ) в питаннях залучення та підготовки абітурієнтів до військових навчальних закладів, пропаганди військової служби.

Перші дослідження історично-педагогічного характеру, що висвітлюють діяльність державних та військових органів із довоєнної підготовки військових фахівців у СРСР та опосередковано в УРСР з'являються лише на початку 50-х років ХХ сторіччя. Така хронологічна прогалина пояснюється періодом Великої Вітчизняної війни та післявоєнної відбудови. У роботах таких авторів, як А. Болотін, М. Кіряєв, Н. Каширін лише перераховуються основні напрямки державної політики в галузі вирішення питань комплектування армії командними кадрами. Значну увагу автори приділяють проблемі технічного переоснащення РСЧА, ідеалізуючи заслуги комуністичної партії у цьому питанні. Огляд історіографічних джерел даного етапу приводить до висновку, що для більшості робіт характерна проста фіксація основних рішень і дій державних, партійних і військових органів у сфері підготовки військових кадрів. Аналіз і оціночна характеристика зазначених процесів відсутні. Серйозних досліджень на рівні дисертацій у вказаний час не проводилось, а всім дослідженням розглянутого періоду притаманна спільна риса: ідеалізація процесів та абсолютна відсутність критичних відгуків щодо проблематики.

Наступний період історіографії тривав із середини 1950-х років до 1991 року. У військово-історичній літературі цього періоду проблема підготовки командних кадрів для РСЧА знайшла більш широке відображення. Наприкінці 1950-х років активізуються історичні дослідження кадрового аспекту військового будівництва, в яких більш докладно дається опис історичного дослідження Радянської держави, в тому числі на прикладі ВНЗ УРСР, щодо розбудови військової освіти у 1920-ті роки та реформування системи підготовки військових кадрів у 1930-ті роки.

Такі радянські науковці як Д. Воропаєв та А. Іовлев одними з перших у зазначений період здійснили комплексні дослідження із зазначеної проблематики. Зокрема в своїй роботі "Боротьба Комуністичної партії за створення військових кадрів (1918-1941 рр.)", що вперше вийшла в 1956 р. (із доробками і змінами у 1960 р.), автори розкривають суть військових перетворень в міжвоєнний період, дають обґрунтовану оцінку передумов реформ, здійснених у сфері командно-політичного складу РСЧА [7].

В подальшому А. Іовлев на рівні докторської дисертації здійснив досить успішне дослідження вищевказаної тематики за період 1918-1936 рр. У роботі проводиться аналіз діяльності партійних і державних органів щодо створення та реформування системи підготовки військових фахівців, у тому числі командного складу РСЧА. Робота включає в себе огляд основних державних рішень, в тому числі наказів РНК і вказівок ЦК ВКП (б) щодо підготовки військових фахівців. Також, у зазначеній роботі містяться певні висновки щодо питань кадрової політики в передвоєнні роки. Наводяться дані про кількість військових навчальних закладів РСЧА. Водночас дослідження характеризується одностороннім ідеологічним підходом, вузькістю джерельної бази, що є наслідком обмеженого доступу дослідника до архівних фондів. Крім цього, варто зазначити недостатнє освітлення автором питань, пов'язаних безпосередньо з проблемою професійної підготовки військових фахівців на території УРСР у визначений період.

У роботах інших науковців вказаного етапу (Н. Кузьміної, М. Ложкової, В. Конюховського) основна увага приділяється реформам системи управління військами, змінам освітніх програм і доктрини ведення війни [8]. Особливу увагу автори приділяли опису військових технічних розробок і впровадження у військах нового озброєння, проблематиці державної діяльності в галузі підготовки військових фахівців, а тим паче військова педагогіка на території УРСР була досліджена опосередковано, шляхом посилань на основні програмні документи та напрями реформування системи військової освіти загалом.

У середині 1960-х років з'являється нова категорія публікацій, які побічно досліджують зазначену проблематику, представлених у формі історичних нарисів. У даних виданнях описується шлях становлення і розвитку конкретних військових навчальних закладів РСЧА. Велика увага в таких дослідженнях приділяється ролі окремих військових освітніх установ у підготовці кадрів у 1930-ті роки. Саме у вказаних нарисах були розглянуті такі аспекти, як навчальні програми, культурно і політико-виховна діяльність військових шкіл та училищ в передвоєнні роки на території УРСР, що вкрай важливо для всебічного вивчення проблеми підготовки військових фахівців. Загалом історичні нариси дозволяють нам більш докладно розглянути внутрішнє життя військових навчальних закладів на території УРСР в 1920-40-ті рр.

На окрему увагу заслуговує робота Д. Піхи, в якій він у 1964 році на рівні дисертації кандидата історичних наук достатньо докладно розкрив аспекти військового будівництва в Українському військовому окрузі у 1921-1928 роках, в тому числі становлення військових навчальних закладів РСЧА, що функціонували на території УРСР [9]. Автор побічно основної теми звертає увагу на проблеми, пов'язані з перебудовою і поліпшенням навчально-викладацької роботи. Висвітлюються деякі питання вдосконалення органів керівництва військовими навчальними закладами.

Наприкінці другого етапу історіографії, що відповідає за своїми хронологічними межами періоду перебудови в СРСР, настає новий період у розвитку вивчення проблеми, пов'язаний із зміною підходу до вивчення державної політики в галузі військової освіти. Дана тенденція пояснюється поступовим витісненням із робіт ідеологічних моментів, що дозволило приділити більшу увагу саме управлінському та педагогічному аспекту, дати об'єктивну оцінку проведеним реформам. Серед робіт, що вийшли в 1980-ті роки, звертають на себе увагу наукові статті та праці А. Крушельницького та М. Молодцигіна. Ці дослідження описали систему військових навчальних закладів СРСР у передвоєнні роки, в тому числі в УРСР. Автори докладно розкривають проблему підготовки військових кадрів для РСЧА до моменту початку Великої Вітчизняної війни [10].

Головною рисою другого етапу розвитку історіографії є значне просування вперед у дослідженні проблематики міжвоєнного реформування системи військової освіти та підготовки військових фахівців.

На даному етапі продовжували публікуватися історичні нариси, авторами опублікованих у даний період робіт у більшості випадків є відставні військові, випускники відповідних навчальних закладів, що мали доступ до внутрішніх архівів, що, в свою чергу, обумовлює наявність в роботах архівних документів. Саме на даному етапі рівень історіографії розширюється до фундаментальних робіт, у числі яких кандидатські та докторські дисертації.

Таким чином, історіографія другого періоду є найбільш об'ємною по кількості опублікованих матеріалів. При цьому наукові дослідження, що з'явилися протягом розглянутого періоду, в силу ідеологічних причин, не досить об'єктивно відображають систему військової освіти та підготовки військових фахівців в Україні, тим паче дослідження здійснювались через призму комуністичної ідеології. Роботи висвітлюють ідеологічний базис виховання військових фахівців, авторів також цікавить військово-історичний базис, але аж ніяк не педагогічний ухил. Вкрай мало уваги приділяється помилкам у процесі становлення та реформування системи військової освіти на довоєнному етапі, не зроблені узагальнення і висновки принципового характеру, здатні відобразити в собі всю складність і суперечливість проблематики підготовки військових фахівців РСЧА в 1920-40-і рр., при цьому виключно епізодично досліджувалась проблематика підготовки військових фахівців саме на території УРСР.

Заключний етап історіографії проблематики представлений вже не радянськими, а українськими дослідженнями, таким чином, його хронологічні рамки охоплюють період з 1991 р. по теперішній час.

В умовах відродження української самобутньої історії та педагогіки, а особливо після розвалу СРСР, коли розпочалося активне дослідження заборонених раніше тем, національний аспект військової освіти 20-40-х рр. ХХ сторіччя опинився у центрі уваги науковців, зокрема України. Серед системних праць цієї проблематики не можна не згадати працю М. І. Нецадима "Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика" [11], яка демонструє фундаментальний підхід до розкриття зародження, становлення та розвитку військової освіти в Україні як джерела поповнення військовими фахівцями потреб армії як у мирні, так і у воєнні часи. Вперше дослідником у науковій літературі незалежної України запропонована структура освіти, навчальних закладів, а також досліджено потенціал воєнної освітньої галузі. Цінність цієї праці полягає у вмільому використанні методологічних принципів розкриття суті проблем із підготовки військових фахівців у навчальних закладах, забезпеченні ними потреб Збройних Сил. Автор один із перших аргументував свою працю нормативними документами

державних та військових органів. Проаналізовано систему підготовки офіцерських кадрів у військових навчальних закладах Радянської Армії, склад і призначення ВНЗ, які перебували на теренах України. Водночас у дослідженні М. І. Нещадима недостатньо розкрито суть підготовки офіцерів у міжвоєнний період, основний акцент зроблено на проблемі навчання військових фахівців у післявоєнний період та напередодні утворення незалежної української держави.

Питання, пов'язані з навчальним процесом у військових освітніх установах України, також розкриває кандидатська дисертація Л. Гриневич [12] та її монографія в колективній праці "Історія українського війська" [13]. Її праця, що вийшла в 1995 р. вперше дає критико-історичний аналіз системи підготовки командних кадрів в Україні у міжвоєнні роки. Важливо зазначити, що в суто військово-історичній роботі присутній і педагогічний аспект. Дослідник досить докладно аналізує доктрину військової освіти та її зміну протягом вказаного періода. Серед іншого, особливий інтерес викликає детальне дослідження становлення та функціонування військового навчального закладу УРСР – Школи Червоних старшин та особливостей цього "національного" ВНЗ.

Певний інтерес викликає, захищена у 1997 року в Одесі, кандидатська дисертація О. Бондаря на тему "Українізація та національні формування у військах УВО у 1922-1935 роках" [14]. У цій роботі автор опосередковано звернувся до проблематики розбудови "національних ВНЗ України" – Харківської школи Червоних старшин, також досліджувалась проблематика освоєння військових дисциплін курсантами українських "національних" ВНЗ. Звертає на себе увагу наукова праця І. Криленка "Підготовка офіцерських кадрів для танкових військ під впливом динаміки розвитку танкобудування (20-80-ті рр. ХХ ст.)" [15]. Автор, хоч і через вузькопрофільну призму підготовки фахівців-танкістів, але все ж таки загалом дослідив створення в УРСР мережі радянських військових навчальних закладів у міжвоєнний період, визначив їх завдання, структуру та реформи ВНЗ у 1930-х рр.

Незважаючи на появу за останні роки значної кількості історичних журналів, в тому числі й педагогічних та військово-історичних, публікації, що стосуються досліджуваної нами проблеми, представлені в малому обсязі. Зокрема, вищевказані талановиті вчені: М. Нещадим, І. Криленко, Л. Гриневич є авторами більшості наукових статей досліджуваної проблематики, в яких досліджені проблеми підготовки військових фахівців у навчальних закладах [16], основні напрямки діяльності державних та військових органів щодо створення національних військових училищ на території УРСР [17], виявлені причини зміни в цій політиці, що привели в підсумку до їх закриття [18].

Окремий інтерес викликає колективний історичний нарис В. Бережанського, В. Бринцева та В. Гриневича, що вийшов у світ у 2001 році. Ця праця узагальнила перші наукові дослідження та публікації 1990-х років щодо аспектів військового будівництва в Україні у ХХ столітті, в тому числі діяльності ВНЗ із підготовки військових фахівців РСЧА в міжвоєнний період [19].

Дисертаційні праці, що досліджують різні аспекти проблеми підготовки військових кадрів у 1920-40-ті рр., представлені в рамках сучасного періоду історіографії фактично роботами М. Нещадима, Л. Гриневич, О. Бондаря та І. Криленка.

Хоча автори вищевказаних робіт та статей ввели до наукового обігу чимало невідомих раніше документів, зокрема й щодо "національних" ВНЗ на території УРСР, а також щодо особливостей розвитку системи військової освіти у 1920-40-ті роки, все ще обмежена джерельна база не дозволила провести повноцінне дослідження й відтворити більш-менш повну наукову картину військової освіти та підготовки військових фахівців РСЧА в Україні у 20-40-х роках ХХ сторіччя.

Задля ґрунтовного дослідження тематики ми вимушені також звернутись до зарубіжних історіографічних джерел, російських зокрема. Так, проблематику, пов'язану з навчальним процесом у ВНЗ у міжвоєнний період, розкриває монографія російського науковця А. І. Каменева. Його праця "Історія підготовки офіцерських кадрів в СРСР (1917-1984 рр.)", що вийшла в 1991 р. вперше дає критико-історичний аналіз системи підготовки командних кадрів у міжвоєнні роки, дослідник досить докладно аналізує доктрину військової освіти та її зміни протягом даного періоду [20]. Окремі аспекти проблематики підготовки військових кадрів у 1920-30-ті роки були досліджені в працях М. І. Мельтюхова, І. О. Бондаренка. Водночас вказані роботи досліджують проблематику виключно через призму підготовки військових фахівців у РСФСР або СРСР, при цьому досліджуваний період, як правило, становить з 1917 по 1990 рр.

У ході третього історіографічного етапу у дослідників з'явилися можливості для створення більш повних і об'єктивних праць. Були конкретизовані і територіальні рамки досліджень – територія України, опубліковані джерела із закритих раніше архівів та фондів. За останні двадцять три роки були опубліковані роботи, в яких приділялась певна увага питанням підготовки військових фахівців в Україні у міжвоєнні роки, вперше розглянуто питання українських національних військово-навчальних закладів в УРСР та їх особливостей, але спеціального комплексного дослідження з проблеми підготовки військових фахівців у міжвоєнний період, ще й через призму саме військової педагогіки, а не історії, не проводилось.

Проведений нами аналіз історіографії проблеми підготовки військових фахівців в Україні в 1920-40-х роках у період її становлення та модернізації, а також огляд досліджень і різного роду публікацій із зазначеної проблеми, дозволяє зробити низку **висновків**.

По-перше, на сьогоднішній день не існує комплексного дослідження щодо питання військової освіти та підготовки військових фахівців РСЧА на території України в 1920-40-х роках. Сама проблема підготовки військових фахівців у передвоєнний період включає в себе значний ряд аспектів, до розгляду яких дослідники зверталися з різним ступенем інтенсивності. Протягом усіх виявлених і розглянутих періодів історіографії авторами досліджень порушувалися лише окремі її аспекти.

По-друге, в центрі уваги більшості опублікованих радянських досліджень з цікавої для нас проблематики знаходиться діяльність центральних радянських державних органів, а не тих структур, які безпосередньо керували процесом організації та реформування системи підготовки командних кадрів РСЧА, всі без виключення дослідження не розглядають проблематику через призму специфіки саме українських ВНЗ, обмежуючись розглядом проблематики в масштабах СРСР без конкретики "національного питання".

По-третє, питання пов'язані з системою підготовки військових фахівців РСЧА на території України в 1920-40-х роках не знайшли належного відображення у військовій педагогічній історіографії. Тим часом, знання, розуміння та осмислення цих даних значною мірою дозволили б реальніше оцінити якісний рівень військових фахівців РСЧА на момент початку Другої світової війни та, відповідно, Великої Вітчизняної війни, а також визначити особливості "національних" ВНЗ на території УРСР в період з 1921 р. по 1938 р.

Перспектива подальших досліджень. Аналіз наявної літератури показав, що проблема потребує подальшого вивчення. Для відповіді на решту питань потрібно дослідження значного числа джерел, а паралельно з цим виникає необхідність узагальнення та переосмислення вже опублікованої інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Тезиси и материалы к Всесоюзному съезду военно-учебных заведений РККА. 8-12 апреля 1925 г. – М. : [б. в.], 1925. – 10 с.
2. К десятилетию Киевской пехотной школы им. Рабочих Красного Замоскворечья. – К., М. : [б. а.], [б. в.], 1928. – 27 с.
3. Александр М. Об учебных планах и программах для ВУЗ / М. Александр // Военное знание. – М. – 1923. – Вип. 11. – С. 6–12.
4. Ворошилов К. Е. Статьи и речи / К. Е. Ворошилов. – Минск : Издание Белорусского военного округа, 1934. – 315 с.
5. Сталин И. В. Речь в Кремлевском дворце на выпуске академиков Красной армии 4 мая 1935 года / И. В. Сталин. – М. : Партиздат ЦК ВКП (б), 1937. – 22 с.
6. Глуховский С. О. Роль и задачи массовых оборонных организаций в укреплении обороноспособности Советского Союза / С. О. Глуховский. – Ростов-на-Дону : Издательство Осоавиахим, 1941. – 32 с.
7. Воропаев Д. А. Борьба КПСС за создание военных кадров / Д. А. Воропаев, А. М. Иовлев. – [2-е изд.]. – М. : Воениздат, 1960. – 243 с.
8. Конюховский В. М. Борьба Коммунистической партии за укрепление Красной Армии в годы мирного строительства (1921-1941 гг.) / В. М. Конюховский. – М. : Воениздат, 1959. – 127 с.
9. Пиха Д. Д. Борьба Коммунистической партии за укрепление советских вооруженных сил в 1921-1928 гг. (на материалах Украинского военного округа и парторганизации Украины) : дисс. ... канд. ист. наук. : 07.00.02. / Д. Д. Пиха. – Киев, 1964. – 211 с.
10. Крушельницкий А. В. Становление РККА как армии дружбы и братства народов / А. В. Крушельницкий, М. А. Молодцыгин // Боевое содружество советских республик. 1919-1922 гг. – Москва, 1982. – С. 16–29.
11. Нецадим М. І. Військова освіта в Україні : історія, теорія, методологія, практика : [монографія] / М. І. Нецадим. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2003. – 852 с.
12. Гриневич Л. В. Військове будівництво в Україні у 20-ті – на початку 30-х рр. ХХ ст. : національний аспект : дис. ... канд. історич. наук : 20.02.22 / Л. В. Гриневич. НАН України. – Київ, 1995. – 204 с.
13. Гриневич Л. В. Військове будівництво в Радянській Україні (1917 – початок 30-х років ХХ ст.) // Л. В. Гриневич. Історія українського війська / [за ред. Я. Дашкевича] – Л. : Видавництво "Світ", 1996. – С. 10–331.
14. Бондарь О. М. Українізація та національні формування у військах УВО у 1922-1935 роках : дис. ... канд. історич. наук : 07.00.01 / О. М. Бондарь ; Одеський державний університет ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 1996. – 160 с.
15. Криленко І. М. Підготовка офіцерських кадрів для танкових військ під впливом динаміки розвитку танкобудування (20–80-ті рр. ХХ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. історич. наук. : спец. 20.02.22 "Військова історія" / І. М. Криленко ; Харківський університет Повітряних Сил імені І. Кожедуба. – Харків, 2007. – 17 с.
16. Криленко І. М. Система військової освіти України : історико-методологічні аспекти. / І. М. Криленко // Дослідження з історії техніки : [зб. наук. праць] / І. М. Криленко; [за ред. Л. О. Гріффіна] – К. : НТУУ "КПІ", 2006. – Вип. 9. – С. 128–136.
17. Гриневич Л. В. До питання про характер модернізаційних процесів у радянських збройних силах 30-х років ХХ ст. / Л. В. Гриневич // Проблеми історії України : факти, судження, пошуки. – К. : Інститут історії України НАН України, 2003. – Вип. 8. – С. 303–311.

18. Гриневич Л. В. Історія Центральної школи червоних старшин як взірець "вирішення" національного військового питання в УСРР (20-30-ті рр.). / Л. В. Гриневич // Проблеми історії України : факти, судження, пошуки. – К. : Інститут історії України НАН України, 1998. – Вип. 4. – С. 233–261.
19. Військове будівництво в Україні у ХХ столітті : історичний нарис, події, портрети / [редкол. : О. І. Кузьмук (голова) та ін. ; автор. колектив: В. Г. Бережанський, В. В. Бринцев, В. І. Горелов, В. А. Гриневич та ін.]. – К. : Видавничий дім "Ін ЮРЕ", 2001. – 448 с.
20. Каменев А. И. История подготовки офицерских кадров в СССР (1917-1984 гг.) : [монография] / А. И. Каменев. – Новосибирск : Типография НВБПУ, 1991. – 261 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Tezisy i materialy k Vsesoyuznomu sezdru voenno-uchebnykh zavedeniy RKKA. 8-12 aprelya 1925 g. [Theses and Materials to the All-Union Congress of the Military Schools of the Red Army. The 8-12th April 1925]. – M. : [b. v.], 1925. – 10 s.
2. K desyatiletiiyu Kievskoy pekhotnoy shkoly im. Rabochikh Krasnogo Zamoskvorech'ya [To the 10th Anniversary of Kiev Infantry School Named After Workers of Red Zamoskvorech'ya]. – K., M. : [b. a.], [b. v.], 1928. – 27 s.
3. Aleksander M. Ob uchebnykh planakh i programmakh dlia VUZ [About the Training Plans and Programmes for High Educational Establishments] / M. Aleksander // Voennoe znanie [Military Knowledge]. – M. – 1923. – Vyp. 11. – S. 6–12.
4. Voroshilov K. E. Stat'i i rechi [Issues and Speeches] / K. E. Voroshilov. – Minsk : Izdanie Belorusskogo voennogo okruga, 1934. – 315 s.
5. Stalin I. V. Rech' v Kremliovskom dvortse na vypuske akademikov Krasnoy armii 4 maya 1935 goda [The Speech in the Palace of Kremlin on the Graduation of the Red Army on the 4 th of May in 1935] / I. V. Stalin. – M. : Partizdat TSK VKP (b), 1937. – 22 s.
6. Glukhovskiy S. O. Rol' i zadachi massovykh oboronnykh organizatsiy v ukreplenii oboronosposobnosti Sovetskogo Soyuzha [The Role and Tasks of Mass Defense Organizations in Strengthening the Defense of the Soviet Union] / S. O. Glukhovskiy. – Rostov-na-Donu : Izdatel'stvo Osoaviakhim, 1941. – 32 s.
7. Voropaev D. A. Bor'ba KPSS za sozdanie voennykh kadrov [Struggle of the CPSU for the Military Personnel Establishment] / D. A. Voropaev, A. M. Iovlev. – [2-e izd.]. – M. : Voenizdat, 1960. – 243 s.
8. Konyukhovskiy V. M. Bor'ba Kommunisticheskoy partii za ukreplenie Krasnoy Armii v gody mirnogo stroitel'stva (1921-1941gg.) [The Struggle of the Communist Party for Strengthening of the Red Army in the Years of Peace-Building (1921-1941)] / V. M. Konyukhovskiy. – M. : Voenizdat, 1959. – 127 s.
9. Pikha D. D. Bor'ba Kommunisticheskoy partii za ukreplenie sovet'skikh vooruzhennykh sil v 1921-1928 gg. (na materialakh Ukrainskogo voennogo okruga i partorganizatsii Ukrainy) [The Struggle for the Consolidation of the Communist Party of the Soviet Armed Forces in 1921-1928 (Based on the Materials of the Ukrainian Military District and the Party Organization in Ukraine)] : diss. ... kand. ist. nauk. : 07.00.02. / D. D. Pikha. – Kyiv, 1964. – 211 s.
10. Krushel'nitskiy A. V. Stanovlenie RKKA kak armii druzhby i bratstva narodov [The Formation of the Red Army as the Army of Friendship and Brotherhood of Nations] / A. V. Krushel'nitskiy, M. A. Molodt'sygin // Boevoe sodruzhestvo sovet'skikh respublik. 1919-1922 gg. [Military Community of Soviet Republics. 1919-1922]. – Moskva, 1982. – S. 16–29.
11. Neshchadym M. I. Viys'kova osvita v Ukrayini : istoriya, teoriya, metodologiya, praktyka [Military Education in Ukraine : the History, Theory, Methodology, Practice] : [monografiya] / M. I. Neshchadym. – K. : VPTs "Kyyivs'kyi universytet", 2003. – 852 s.
12. Grynevych L. V. Viys'kove budivnytstvo v Ukrayini u 20-ti – na pochatku 30-kh rr. XX st. : natsional'nyy aspekt [Military Construction in Ukraine in the 20's – Early 30's of the XX Century : the National Aspect] : dys. ... kand. istorych. nauk : 20.02.22 / L. V. Grynevych ; NAN Ukrayiny. – Kyiv, 1995. – 204 s.
13. Grynevych L. V. Viys'kove budivnytstvo v Radyans'kiy Ukrayini (1917 – pochatok 30-kh rokiv XX st.) [Military Construction in Soviet Ukraine in the 20's – Early 30's of the XX Century] // L. V. Grynevych ; Istoriya ukrayins'kogo viys'ka ; [za red. Ya. Dashkevycha]. – L. : Vydavnytstvo "Svit", 1996. – S. 10–331.
14. Bondar' O. M. Ukrayinizatsiya ta natsional'ni formuvannya u viys'kakh UVO u 1922-1935 rokakh [Ukrainianization and National Formation in the UMO Army in 1922-1935 Years] : dys ... kand. istorych. nauk : 07.00.01 / O. M. Bondar' ; Odes'kyi derzhavnyi universytet im. I. I. Mechnikova. – Odesa, 1996. – 160 s.
15. Krylenko I. M. Pidgotovka ofiters'kykh kadrov dlya tankovykh viys'k pid vplyvom dynamiky rozvytku tankobuduvannya (20-80-ti rr. XX st.) [Personnel Training for the Armoured Forces under the Influence of the Dynamics of the Tank-Building Development (the 20's-80's Years of the XX Century)] : avtoref. dys. na zdoduttya nauk. stupenya kand. istorych. nauk : spets. 20.02.22 "Viys'kova istoriya" / I. M. Krylenko ; Kharkivs'kyi universytet Povitryanykh Syl imeni I. Kozheduba. – Kh., 2007. – 17 s.
16. Krylenko I. M. Systema viys'kovoyi osvity Ukrayiny [The System of the Military Education in Ukraine : Historical-Methodological Aspects] : istoryko-metodologichni aspekty / I. M. Krylenko. // Doslidzhennya z istoriyi tekhniki [Researches in the Technique History] : [zb. nauk. prats'] / [za red. L. O. Griffina]. – K. : NTUU "KPI", 2006. – Vyp. 9. – S. 128–136.
17. Grynevych L. V. Do pytannya pro kharakter modernizatsiynykh protsesiv u radyans'kykh zbroynykh sylakh 30-kh rokiv XX st. [On the Nature of Modernization Processes in the Soviet Armed Forces of the 30-ties of the XX Century] / L. V. Grynevych // Problemy istoriyi Ukrayiny : fakty, sudzhennya, poshuky [History Issues of Ukraine : Facts, Judgments, Searches in Ukraine]. – K. : Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny, 2003. – Vyp. 8. – S. 303–311.

18. Grynevych L. V. Istoriya Tsentral'noyi shkoly chervonykh starshyn yak vzirets' "vyrishennya" natsional'nogo viys'kovogo pytannya v USRR (20-30-ti pp.). [The History of the Central School of Red Officers as the Model of the National Military Question "Solution" in the USSR (20-30th Years)] / L. V. Grynevych // Problemy istoriyi Ukrayiny : fakty, sudzhennya, poshuky [History Issues of Ukraine : Facts, Judgments, Searches in Ukraine]. – K. : Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny, 1998. Vyp. 4. – S. 233–261.
19. Viys'kove budivnytstvo v Ukrayini u XX stolitti : istorychnyy narys, podiyi, portrety [The Military Construction in Ukraine in the XX Century : the Historical Sketch, Events, Portraits] / [redkol. : O. I. Kuz'muk (golova) ta in. ; avtor. kolektyv : V. G. Berezhans'kyi, V. V. Bryntsev, V. I. Gorelov, V. A. Grynevych ta in. – K. : Vydavnychyy dim "In YuRE", 2001. – 448 s.
20. Kamenev A. I. Istoriya podgotovki ofiterskikh kadrov v SSSR (1917-1984 gg.) [The History of the Officers' Training in USSR (1917's-1948's Years)] : [monografiya] / A. I. Kamenev. – Novosibirsk : Tipografiya NVVPU, 1991. – 261 s.

Матеріал надійшов до редакції 21.08. 2014 р.

Тычина И. В. Историографический анализ проблемы подготовки военных специалистов в Украине в 20-40 годах XX столетия.

Рассматриваются историографические источники проблемы подготовки военных специалистов в Украине в 20-40 годах XX столетия, выполнен соответствующий анализ указанных источников. Основываясь на анализ историографических источников, сделан ряд выводов, проведена периодизация существующих исследований, определены основные черты и тенденции каждого из хронологических этапов историографии. Обоснован вывод про необходимость дальнейшего исследования проблематики в связи с недостаточным изучением ее в научных кругах.

Ключевые слова: историография, военные учебные заведения, РККА, УССР, межвоенный период, военные специалисты.

Tychyna I. V. The Historiographic Analysis of the Problem of Military Specialists' Training in Ukraine in the 20-40th Years of the XX Century.

The historiographic sources of the problem of the military specialists' training in Ukraine in the 20-40th years of the XX century are analyzed and the appropriate analysis of the given sources is performed. The number of conclusions, the periodization of the existed researches, main features and tendencies of each chronological stage of historiography, based on the analysis of historiographic sources is performed. The conclusion is grounded on the necessity of the subject matter further research in view of its insufficient examination in the scientific circles.

Key words: historiography, military educational establishments, the Red Army, the USSR, interwar period, military specialists.